Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

ECONOMIA
ÎN VREMEA CORONAVIRUSULUI

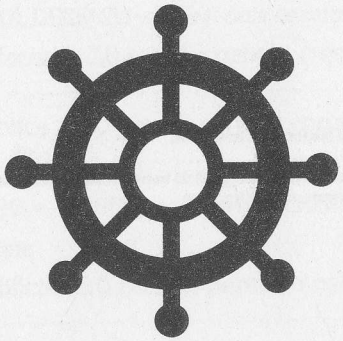

Ghid de bune practici pentru antreprenori și politicile publice

IANCU GUDA

Libris.RO
Respect pe

Copyright © Publica 2020

Toate drepturile rezervate. Nicio parte din această carte nu poate fi reprodusă sau difuzată în orice formă sau prin orice mijloace, scris, foto sau video, exceptând cazul unor scurte citate sau recenzii, fără acordul scris din partea editorului.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
GUDA, IANCU
Economia în vremea coronavirusului : ghid de bune practici pentru antreprenori și politicile publice / Iancu Guda. - București : Publica, 2020

ISBN 978-606-722-400-9

330

EDITORI: Cătălin Muraru, Silviu Dragomir

DIRECTOR EXECUTIV: Adina Vasile

REDACTOR-ȘEF: Ruxandra Tudor

DESIGN: Alexe Popescu

CORECTOR: Rodica Crețu

DTP: Dragoș Tudor

Cuprins

Prefață 7

Introducere 13

Partea întâi: ULTIMUL DECENIU – *Culegi ceea ce semeni*

1. Mediul de afaceri – 10 tehnici pentru creșterea imunității 45
2. Politicile publice – 10 greșeli care ne complică prezentul și viitorul 119

Partea a doua: 2020 = COVID-19. *Viitorul? ACUM. Alegerile de astăzi decid viitorul de mâine*

3. Politicile publice – 10 măsuri pentru o națiune pregătită 171
4. Mediul de afaceri – 10 bune practici pentru a rezista crizei 215

Partea a treia: URMĂTORUL DECENIU – *Succesul este planificat și muncit*

5. Mediul de afaceri – 10 soluții pentru accelerarea dezvoltării 247
6. Politicile publice – 10 priorități strategice pentru reconstrucția economiei 305

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

1 | Mediul de afaceri – 10 tehnici pentru creșterea imunității

În condiții normale, mediul de afaceri privat este piatra de temelie pentru buna funcționare a economiei, deoarece este sectorul generator de valoare adăugată pentru toate segmentele unui sistem financiar complet funcțional. Iată cei patru piloni susținuți de mediul de afaceri privat, care asigură fluiditatea capitalului în circuitul economic:

- Companiile plătesc salarii din care angajații consumă (și cererea din economie funcționează normal), economisesc (și sistemul bancar are resursele pentru creditare) și investesc (și piața de capital are fondurile necesare pentru finanțarea firmelor listate). Companiile creează locuri de muncă pentru integrarea tinerilor în câmpul muncii și pentru asigurarea de venituri necesare pentru traiul zilnic.
- Companiile plătesc taxe: contribuții sociale, impozite pe venit sau pe profit, taxă pe valoarea adăugată, taxe pe active, accize, câștig de capital, dividende și diverse alte taxe. Toate acestea sunt venituri fiscale din care statul asigură buna funcționare a serviciilor publice și investițiile în infrastructură (educație, sănătate, transporturi, energie, mediul înconjurător).
- Companiile generează randamentul aferent capitalului investit de către acționari, motivându-i astfel pe aceștia din urmă să reinvestească și mai mult capital pentru

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

dezvoltarea afacerilor. Companiile plătesc dividende, remunerând proporțional riscul asumat de acționari.
- Companiile investesc capitalul atras de la partenerii de afaceri pentru dezvoltarea de noi produse, servicii sau tehnologie modernă pentru progresul umanității.

În condiții normale, statul nu face decât să redistribuie valoarea adăugată generată de companii și de populație (salariați sau antreprenori). Astfel, statul este responsabil să asigure serviciile publice în bune condiții, siguranța națională și ordinea publică, infrastructura (educație, sănătate, transporturi etc.), cadrul legislativ și respectarea acestuia („regulile jocului"), politica externă prietenoasă investițiilor străine, tot felul de programe naționale pentru stimularea dezvoltării mediului de afaceri, protejarea și respectarea mediului înconjurător și, în general, să stimuleze comportamente ale agenților economici, care să contribuie la o țară mai bună pentru generațiile viitoare.

În condiții excepționale (pandemie, recesiune financiară globală, conflicte militare care amenință securitatea națională), rolul statului devine primordial. Acesta are responsabilitatea să intervină ferm și decisiv pentru protejarea fizică și financiară a populației și a mediului de afaceri. Dacă măsurile necesare și corect dozate nu sunt luate la timp, intervențiile viitoare pot deveni mai costisitoare și mai puțin eficiente. În acest scenariu, prea multe companii intră în insolvență și prea multe locuri de muncă sunt pierdute. Toate acestea erodează puterea de cumpărare și tracțiunea economiei de a reveni din recesiune. În schimb, dacă statul implementează rapid cele mai potrivite măsuri pentru populație și mediul de afaceri, atunci sectorul privat își păstrează resursele pentru accelerarea relansării economice.

Desigur, toate acestea sunt valabile pentru toate economiile deschise și care nu sunt conduse printr-un sistem centralizat sau totalitar. În contextul pandemiei de COVID-19, aproape toate economiile din macrosistemul global se regăsesc în cel de-al doilea scenariu, în care statul trebuie să joace un rol central de comandant pe două fronturi: cel medical (combaterea pandemiei) și cel economic (salvarea cât mai multor companii și locuri de muncă prin măsuri de sprijin pentru mediul de afaceri și pentru populație). Și, așa cum am arătat în introducerea acestei cărți, de această dată este diferit. Deși umanitatea a trecut prin multiple pandemii și crize financiare, unicitatea fenomenului actual este dată de interconectarea maximă a economiilor globale, ceea ce ne face mai expuși și vulnerabili. Este prima dată când o criză economică (caracterizată de scăderea vânzărilor din cauza contracției cererii și pierderea locurilor de muncă) nu este cauzată de o criză financiară (diminuarea lichidității sau volatilitatea din piața de capital), ci de una epidemiologică. Astfel, criza sanitară se transformă direct într-una economică, nu financiară. Omenirea nu a mai trecut prin așa ceva!

Și totuși se poate pune problema imunizării companiilor în fața unei provocări fără precedent? Experiența nefericită a combaterii pandemiei de COVID-19 ne indică la momentul scrierii acestei cărți o rată medie de mortalitate la nivel global de aproximativ 4%. În ciuda acestui fapt, incidența medie a deceselor este de cel puțin 10% în rândul pacienților infectați din categoria de vârstă 70+ de ani, pe fondul unei imunități scăzute și a altor complicații de sănătate. Iată, organismul uman este expus prima dată unui virus nou, împotriva căruia încă nu s-a descoperit un vaccin la momentul prezentei analize. În ciuda noutății acestui virus, unele organisme rezistă mai bine decât

altele, elementul diferențiator fiind imunitatea acestora. Oare ce înseamnă imunitatea unei companii în fața șocurilor economice cauzate de pandemia de COVID-19? Și, mai important, există tehnici pentru creșterea acestei imunități? Din fericire, răspunsul este afirmativ. Din nefericire, pentru companiile care nu au implementat la momentul potrivit o parte din aceste tehnici s-ar putea să fie prea târziu. Sau încă se mai poate interveni, deși dozajul, costul și eficiența măsurilor diferă semnificativ din cauza stadiului avansat al efectelor negative deja resimțite. Pentru a nu mai crește suspansul, am să dezvălui că există *10 instrumente practice* care pot fi implementate pentru creșterea imunității companiei, încât să reziste în condiții economice neprielnice. În cele ce urmează o să explic semnificația financiară pentru fiecare dintre cele 10 instrumente: ce este semnificația economică, cum se calculează și cum se aplică fiecare dintre acestea în baza situațiilor financiare ale companiilor și, mai important, cum se dozează fiecare instrument pentru maximizarea imunității companiei. Pentru că detaliile financiare pot deveni pe alocuri destul de tehnice, o să explic traseul și logica celor 10 instrumente printr-o analogie cu un exemplu mai ușor de înțeles: supraviețuirea în urma unui accident rutier. Deși unele informații suplimentare pot fi percepute ca fiind inutile, promit că orice detaliu contează. Vei observa toate acestea când vom exemplifica factorii-cheie de supraviețuire în caz de accident rutier cu măsurile financiare preventive pe care firmele le pot implementa pentru creșterea imunității și supraviețuirea în caz de recesiune economică (secțiunea următoare).

10 factori determinanți pentru supraviețuirea pasagerului auto ca urmare a unui accident rutier grav

Pentru început, să ne imaginăm că șoferul autovehiculului este expus unui accident cauzat de un factor major extern. Pentru exemplificare, putem să ne imaginăm o alunecare de teren care intervine în mod subit, la câțiva metri în fața șoferului, pe un drum cu serpentine. Astfel, accidentul nu este cauzat de încălcarea legislației rutiere de către șoferul nostru și nici de un alt participant la traficul rutier. Poate te gândești deja că supraviețuirea în aceste condiții extreme depinde exclusiv de ajutorul divin sau de o forță externă. Totuși acest lucru nu este valabil decât dacă pietrele, copacii și bolovanii sunt proiectate direct peste mașină. Atunci, într-adevăr, supraviețuirea șoferului și a pasagerilor depinde de providență (dimensiunea bolovanilor, locul impactului – punctul de rezistență maximă sau minimă a mașinii) ori de factorii externi (primul ajutor acordat de restul participanților la trafic care nu au fost afectați, viteza cu care ajunge ambulanța, calitatea intervențiilor medicale făcute la fața locului, viteza cu care pasagerii sunt transportați la cel mai apropiat spital și resursele de acolo (sânge pentru o eventuală transfuzie, echipamentele din dotarea spitalului, disponibilitatea și experiența medicilor de la unitatea de primiri urgențe, calitatea îngrijirilor din secția de terapie intensivă). În fine, fără să insist prea mult asupra unor detalii morbide care pot crea neplăceri (dar care sunt absolut esențiale pentru înțelegerea mecanismelor financiare care vor fi prezentate cu ajutorul acestei analogii), menționez că este vorba despre un impact direct. În exemplul nostru, alunecarea de teren intervine la câțiva metri în fața șoferului. Despre distanța dintre mașină și bolovanii proiectați în urma

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

alunecării de teren o să vorbesc mai târziu (mai exact, la punctul 6), deoarece reprezintă tot o forță independentă de șoferul nostru, care nu poate anticipa acest eveniment tragic. Deci care sunt cele 10 aspecte esențiale care pot face diferența între viață și moarte pentru șoferul nostru?

1. Legislația rutieră în vigoare

Șoferul trebuie să o respecte și să adapteze stilul de condus la condițiile de trafic (vizibilitate, condiții meteo, dificultatea drumului). Dacă din cauza unor circumstanțe nefericite se regăsește într-un context potrivnic și anvelopele de vară sunt nepotrivite pentru o ninsoare timpurie, șoferul trebuie să fie mult mai precaut decât de obicei și să reducă viteza, pentru a scădea riscul derapajelor. În același mod, o ceață densă impune reducerea vitezei, din cauza vizibilității reduse. Circulația cu viteză redusă este recomandată și în condițiile unui carosabil umed sau alunecos ori pe drumurile cu multe serpentine și pe drumurile publice pe care pot apărea animale sălbatice. *Responsabilitatea șoferului și condusul preventiv sunt importante!*

2. Calitatea carosabilului

Aceasta este dată de materialele folosite la întreținerea acestuia. Spre exemplu, o eventuală groapă în carosabil care nu este acoperită la timp poate complica foarte mult încercarea șoferului de a evita un accident grav. Îmbrăcămintea structurii drumurilor rutiere se face de obicei în două straturi, unul de legătură și unul de uzură. Stratul de uzură trebuie să aibă o bună rezistență la acțiunile din trafic, dar și la acțiunea factorilor care țin de climă. Trebuie să prezinte o anumită rugozitate și să împiedice infiltrarea apei provenite din precipitații. Stratul inferior, cel care face legătura între stratul de uzură și fundația drumului, trebuie să aibă anumite caracteristici, rezistența fiind cea mai importantă dintre ele. Are rolul de a prelua sarcinile din trafic și de a le repartiza pe suprafețe mai mari, astfel încât fundația să nu fie solicitată la un moment dat peste limitele sale. De asemenea, progresul tehnologic a permis îmbunătățirea covoarelor asfaltice pentru o fiabilitate mai bună. Pe lângă agregate, ciment și apă, în componența acestui asfalt intră diferite alte elemente, cum ar fi aditivi și plastifianți sau oțel beton și fibre de oțel, dar și cenușă de termocentrală, care este un produs secundar rezultat din arderea cărbunilor energetici. Aceasta este captată uscat de la termocentrale și, în amestec cu celelalte componente, ajută la creșterea parametrilor și la îmbunătățirea caracteristicilor covorului asfaltic. Orice detaliu contează, iar respectarea parametrilor tehnici din contractul aferent construcției drumului poate să conteze decisiv în situații extreme. *Calitatea carosabilului este importantă!*

3. Parametrii tehnici ai mașinii și calitatea autovehiculului

Mă refer aici la tehnologia cu care este dotată mașina, la gradul de siguranță și protecție, la numărul de kilometri parcurși, la greutatea totală și la gradul de uzură a anvelopelor sau a plăcuțelor de frână. Acești parametri pot deveni importanți în situații extreme, în care orice detaliu poate face diferența, deoarece influențează distanța de frânare și intensitatea eventualului șoc resimțit de pasageri. Totuși nici măcar o mașină

Libris.RO

modernă, cu cele mai bune dotări tehnice, nu trebuie forțată peste limita impusă de legislația în vigoare, astfel încât șoferul să poată păstra controlul autovehiculului în orice situație. *Performanța tehnică și siguranța mașinii sunt importante!*

4. Viteza de reacție a șoferului

Aceasta este esențială în condiții extreme, deoarece o secundă în plus sau în minus poate face diferența. Aceasta depinde de foarte mulți factori, printre care numărul de ani de când șoferul deține permisul de conducere sau experiența acestuia. Experiența nu este direct proporțională cu vechimea permisului de conducere, deoarece nu se limitează la numărul de kilometri parcurși, ci implică diversitatea situațiilor la care a fost expus șoferul, precum dificultatea drumurilor parcurse și condițiile meteo în care au fost efectuate. Spre exemplu, un șofer foarte experimentat, dar care a condus în majoritatea timpului doar pe autostrăzi de o calitate foarte bună și pe vreme călduroasă (cum este cazul celor din Emiratele Arabe Unite), probabil că se va descurca destul de greu când va conduce prima dată pe drumurile cu serpentine din Valea Prahovei, pe timp de iarnă. În același timp, o experiență foarte extinsă în timp și bogată din perspectiva diversității poate ajuta șoferul să-și păstreze calmul și să reacționeze foarte lucid în situații extreme. Asta pentru că șoferul respectiv și-a antrenat foarte mult timp nivelul suprem de expertiză, respectiv competența inconștientă, greșit asociată de majoritatea dintre noi cu instinctul. Acesta din urmă este complexul de reflexe înnăscute, necondiționate și proprii indivizilor dintr-o anumită specie, care le asigură dezvoltarea organismului, alimentarea, reproducerea, apărarea și supraviețuirea.

Competența inconștientă este stadiul suprem al învățării oricărei aptitudini, la care se poate ajunge numai când un individ exersează practic atât de mult acea abilitate, încât devine reflex și ajunge să o stăpânească foarte ușor în orice circumstanțe. Nu în ultimul rând, viteza de reacție a șoferului depinde de îndeplinirea cerințelor optime de sănătate, precum acuitatea vizuală foarte bună, auzul în parametri normali, lipsa din sânge a băuturilor alcoolice sau a diferitelor substanțe de natură să afecteze reacțiile prompte ale acestuia ori pur și simplu atenția la volan (care poate fi distrasă de oboseală acumulată, de utilizarea telefonului în timpul conducerii mașinii sau de o discuție cu restul pasagerilor din mașină). *Viteza de reacție rapidă și adecvată situației este importantă!*

5. Inerția din trafic

Aceasta poate să genereze un accident în lanț. Pentru moment, să ne imaginăm că toți factorii enumerați până acum contribuie la evitarea accidentului provocat de alunecarea de teren. În primul rând, șoferul conduce preventiv și se adaptează perfect la condițiile de trafic. De asemenea, carosabilul se prezintă în condiții perfecte și permite o aderență foarte bună. Nu în ultimul rând, șoferul se află la volanul unei mașini moderne foarte performante și frânează la timp cu intensitatea optimă, reușind să evite impactul cu bolovanii deplasați prin alunecarea de teren. Totuși chiar și în aceste condiții poate avea loc un impact din cauza inerției din trafic. Mai exact, autovehiculul este lovit din spate de o mașină care circulă pe același sens de mers. Acest lucru se poate întâmpla din cauza reacției tardive a șoferului aflat la volanul mașinii din spate (puțină experiență sau acuitate vizuală redusă), a faptului că acesta nu a păstrat

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

distanța minimă regulamentară sau preventivă (recomandată în condițiile de trafic) ori pur și simplu din cauza capacităților tehnice inferioare ale mașinii din spate (calitatea sau gradul de uzură a plăcuțelor de frână ori a anvelopelor). Accidentul poate escalada către unul amplu, cu foarte multe victime colaterale, dacă reacția ciocnirilor este propagată în lanț. *Reacția celorlalți participanți la trafic este importantă!*

6. Severitatea daunelor sau nevoia de intervenție

Să ne imaginăm că există un impact, deci că accidentul nu a putut fi evitat. În acest caz, efectele în lanț generate de cauza inițială (alunecarea de teren) sunt amplificate de oricare dintre primii cinci factori enumerați până acum sau chiar de un efect combinat al acestora. Din acest moment, preocuparea principală este evaluarea daunelor și intervenția de urgență. Evident că există foarte mulți factori care determină severitatea daunelor, printre care purtarea centurii de siguranță, starea de sănătate și vulnerabilitatea șoferului înainte de impact sau oricare dintre primii cinci factori enumerați până acum. Pentru a simplifica analogia dintre detaliile din acest exemplu imaginar și aspectele referitoare la analiza financiară a companiilor în contextul unei recesiuni (secțiunea următoare), o să subliniez poate doi dintre cei mai importanți factori care determină direct proporțional severitatea daunelor: dimensiunea elementului-surpriză și viteza deplasării autovehiculului condus de șoferul nostru. Pentru a înțelege de ce am ales acești doi factori ca fiind cei mai importanți, imaginați-vă poate cel mai negru coșmar al oricărui șofer: să se trezească brusc cu o mașină de mare tonaj (autocar, tir) în față, care intră în mod neregulamentar pe contrasens, în condițiile în care șoferul nostru se deplasează cu o viteză foarte mare (poate chiar peste limita regulamentară). În acel moment, niciunul dintre factorii enumerați anterior nu mai contează pentru evitarea accidentului, aceștia devenind doar circumstanțe atenuante care să reducă daunele (de exemplu, purtarea centurii de siguranță de către toți pasagerii din mașină). Deci *șansele de supraviețuire depind de severitatea daunelor, acestea din urmă fiind influențate de dimensiunea elementului-surpriză și de viteza deplasării autovehiculului.* Următorii factori depind de primul ajutor și, ulterior, de intervenția medicală specializată, dintr-un spital sau cadru adecvat.

7. Primul ajutor

Important, poate chiar decisiv. Acesta depinde de promptitudinea și corectitudinea intervenției celorlalți participanți din trafic, care nu au suferit un impact serios și pot acorda primul ajutor victimelor directe sau colaterale. Acordarea corectă a primului ajutor poate salva vieți sau, dimpotrivă, poate complica semnificativ intervenția specializată a cadrelor medicale dacă nu este aplicată corespunzător. Fără să intru în detaliile tehnice ale primului ajutor, iată doar câteva dintre intervențiile esențiale: verificarea stării de conștiență a victimei prin comunicarea cu aceasta sau, dacă nu se poate, a semnelor vitale, resuscitarea prin compresii toracice sau respirație gură la gură, verificarea eventualelor fracturi ale coloanei vertebrale. Tot în categoria primului ajutor, o variabilă foarte importantă este și timpul scurs până la intervenția personalului specializat al serviciului de ambulanță. *Primul ajutor este foarte important!*